

dr Barbara KOZAK

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Olsztyn

WYKORZYSTANIE NOWOCZESNYCH TECHNOLOGII KOMPUTEROWYCH W NAUCZANIU JĘZYKA ROSYJSKIEGO

Streszczenie. Referat został poświęcony wykorzystaniu nowoczesnych technologii takich jak internet, w dydaktyce języków obcych. Przedstawiono w nim sposoby prowadzenia zajęć przy użyciu komputerów, internetu lub materiałów dostępnych na rosyjskich stronach internetowych. Zwrócono również uwagę na specyficzny język, którym posługują się użytkownicy internetu, co ma duży wpływ na język używany przez młodych ludzi.

Rozpatrując zagadnienie wykorzystania nowoczesnych technologii w dydaktyce warto zacząć od ponownego uświadomienia sobie, jaki jest cel zajęć językowych. Przede wszystkim jest nim wykształcenie ludzi, którzy w praktyce będą umieli wykorzystać umiejętności, w jakie wyposaża ich szkoła. Z tego punktu widzenia najważniejsza w nauce języka obcego jest umiejętność komunikacji, posługiwania się językiem we wszystkich możliwych życiowych sytuacjach. Dlatego też głównym zadaniem nauczyciela – lektora jest aktywizowanie uczniów, zachęcanie ich do posługiwania się językiem i motywowanie do możliwie częstego jego używania, tworzenie sytuacji sprzyjających twórczemu, aktywnemu posługiwaniu się narzędziami językowymi.

Technologia komputerowa, w tym również internet, weszła już dawno do naszego życia. Coraz więcej osób korzysta z tych środków, często nie wyobrażając sobie bez nich sprawnego funkcjonowania. Potrzebne informacje znajdujemy na licznych stronach WWW, przy pomocy komputera przygotowujemy materiały dydaktyczne, publikacje, prezentacje, komunikujemy się z innymi za pośrednictwem poczty elektronicznej, licznych komunikatorów, zarówno pisanych (gg, IRC), jak też głosowych (skype), rozrywki też często szukamy w internecie. Nowinki techniczne nie omijają również sfery dydaktyki. Medium to można wykorzystać w bardzo różnorodny sposób, zależnie od potrzeb, możliwości nauczyciela i uczniów, bazy sprzętowej, stopnia zaawansowania studentów.

Nauczyciel języka obcego może znaleźć w sieci różne potrzebne materiały: słowniki, zbiory zasad gramatycznych czy ortograficznych, wskazówki metodyczne, scenariusze lekcji, programy nauczania, artykuły naukowe czy też elektroniczne wersje potrzebnych wydawnictw (np. na stronie www.rus.1september.ru).

Najprostszym, ale nie jedynym sposobem w jaki możemy wprowadzić technologię komputerową do pracy dydaktycznej jest wykorzystanie sieci do gromadzenia materiałów językowych. Bardzo ciekawe teksty można znaleźć między innymi pod adresem www.newsru.com. Strona ta zawiera materiały, które mogą stać się podstawą do dyskusji na zajęciach, źródłem nowego słownictwa, ale też przynoszą dużo informacji kulturoznawczych. W podobny sposób można wykorzystać materiały elektronicznej wersji gazety Newsweek (www.axelspringer.ru). Bardzo pomocnym narzędziem jest również portal www.rambler.ru, dzięki któremu gromadzenie i systematyzacja materiałów stają się łatwiejsze.

Kolejne, przydatne adresy to www.gramma.ru i www.gramota.ru. Są to portale językowe zawierające linki do słowników, materiałów dydaktycznych i metodycznych, a także umożliwiające zadanie pytania dotyczącego poprawności językowej, gramatycznej czy ortograficznej.

Przed wszystkim jednak, przystępując do nauki języka obcego, stawiamy sobie za cel otrzymać nowe narzędzie do komunikowania się. Jako, że obecnie jednym z najważniejszych środków komunikacji stał się internet warto włączyć to medium do procesu dydaktycznego w bardziej zróżnicowany sposób, niż tylko jako bazę danych czy też bibliotekę umożliwiającą dostęp do nieograniczonej właściwie ilości dokumentów. Możliwe jest to już na najwcześniejszym etapie nauki języka, przecież istnieją programy, które pomagają nazywać przedmioty, wskazywać ich cechy, opisywać zjawiska, przy czym czynią to w formie dźwiękowej, ale również pisemnej. Zastosowanie tego rodzaju pomocy naukowych pozwala indywidualizować proces dydaktyczny, każdy z uczących się obiera własne tempo, niezależne od tempa całej grupy, pracuje jak mu wygodnie, ma możliwość powtórnego wysłuchania, obejrzenia materiału, zadania, poprawienia błędów. Na rynku dostępne są obecnie bardzo różnorodne programy komputerowe i kursy językowe prowadzone na odległość, ale pozostają one poza tematyką niniejszej pracy.

Nasi uczniowie to ludzie młodzi, zwykle chętnie korzystający z komputerów i różnorodnych możliwości internetu, dlatego też warto wykorzystać to w procesie dydaktycznym. Należy pamiętać, że rozwój tych technologii to nie tylko zmiana metod dydaktycznych, ułatwienie pracy, ale również zmiana sposobu widzenia dydaktyki, jej potrzeb i zadań. Posługiwanie się komputerem, a zwłaszcza korzystanie z internetu, wymaga nowych umiejętności, nowych nawyków, nowego sposobu uczenia i nowego zasobu wiedzy, jaką podajemy naszym uczniom. Wejście w środowisko globalnej sieci wymaga od nas zupełnie innych niż dotychczas umiejętności, innego sposobu zdobywania i wykorzystywania wiedzy. Często nie zastanawiamy się nad tym, co to znaczy umieć czytać i pisać w internecie.

Przecież obecnie zmienia się nawet sposób komunikowania się, rzadko piszemy tradycyjne, odręczne listy, wolimy posługiwać się pocztą elektroniczną czy też wysyłać smsy, wszystkie ważne dokumenty przygotowujemy przy pomocy komputera, korzystając z różnych programów np. słowników, które poprawiają za nas błędy, proponują inne, właściwsze wersje, pomagają wybrać synonimy, odpowiednio organizują tekst. Również w wystąpieniach ustnych często korzystamy z pomocy prezentacji multimedialnych, które wzbogacają nasze wystąpienia, czynią je ciekawszymi, bardziej interesującymi dla odbiorców, ułatwiają przyswajanie informacji (cytaty, słowa kluczowe, główne tezy, przykłady, ilustracje). Wspomaga to nie tylko odbiorców poprzez skupienie ich uwagi, brak monotonii ale również występującego, pomagając zachować tok wystąpienia, skoncentrować się na najważniejszych jego momentach.

Należy zauważyć również, że internet wpisuje się znakomicie w dzisiejszy świat, który nieustannie się zmienia, wymaga ciągłej nauki, nic w nim nie jest dane raz i na zawsze. Oznacza to, że musimy przygotowywać takich absolwentów, którzy również po skończeniu studiów będą w stanie uczyć się, rozwijać swoje zainteresowania i swoją wiedzę. Musimy wyposażyć ich w takie narzędzia, które pozwolą im funkcjonować w świecie zmiennym, trudnym, stawiającym wciąż nowe wymagania.

Dlatego też podstawowe umiejętności językowe, które powinny być kształtowane na zajęciach językowych nabierają nowego znaczenia:

- pisanie – to obecnie umiejętność napisania np. listu motywacyjnego, CV, ogłoszenia, umieszczenia swoich publikacji w sieci, stworzenia własnej strony internetowej,
- czytanie – umiejętność szybkiego znalezienia i zrozumienia potrzebnych informacji, sprawne posługiwanie się wyszukiwarkami internetowymi,

- mówienie – umiejętność uczestniczenia we wspólnych projektach, przedsięwzięciach, możliwość uczestniczenia w kursach i studiowania za granicą.

Wszystko to sprzyja nie tylko pogłębianiu wiedzy i umiejętności posługiwania się językiem, ale również pozwala zaprezentować siebie, swoje możliwości i zalety, czyli buduje umiejętności i nawyki bardzo potrzebne we współczesnym świecie.

Obecnie, jeśli mówimy o kształtowaniu umiejętności pisania, to mamy na myśli coś innego niż dawniej. To nie tylko wymóg starannego kaligrafowania liter, poprawności ortograficznej i gramatycznej, ale również umiejętność przedstawienia swoich materiałów, prac w atrakcyjnej formie, zwykle za pomocą jednego z edytorów. W najbardziej podstawowym zakresie jest to umiejętność sprawnego wprowadzenia tekstu przy pomocy klawiatury, co w wypadku języka rosyjskiego sprawia studentom dodatkową trudność. Kiedy jednak uda się przełamać tą podstawową barierę powinniśmy stawiać większe wymagania. Praca powinna być właściwie zorganizowana i rozplanowana na stronie, atrakcyjna pod względem graficznym, łatwa w odbiorze. Jednak pojawia się pytanie dotyczące sprawdzania i oceniania takich prac. Wiadomo, że studenci posługując się komputerem korzystają z narzędzi korygujących błędy ortograficzne, gramatyczne, poprawiających styl i szyk zadania. Kogo lub co więc oceniamy? Studenta czy komputer? Jeszcze większym wyzwaniem dla nauczyciela jest umiejętność oceny samodzielności i oryginalności pracy. Skoro w sieci można znaleźć setki stron zawierających gotowe referaty, prace magisterskie, doktorskie, rozprawy naukowe, to w jaki sposób sprawdzić, czy praca zaprezentowana przez studenta jest jego autorstwa, czy też została po prostu przepisana, przetłumaczona z już istniejącego źródła? Zachęcając uczniów do wykorzystywania możliwości nowoczesnych technologii należy liczyć się również z takim zagrożeniem.

Zmieniają się również wymagania stawiane w stosunku do umiejętności czytania. Rzadko niestety mamy do czynienia z tradycyjnymi nośnikami danych: książką, czasopismem, odręcznym listem. Zostały one zastąpione przez strony www, elektroniczne wersje czasopism, listy elektroniczne, przekazy w formie obrazkowej (popularne w środowisku internautów, ale nie tylko emotikony, czyli tak zwane buźki, zastępujące słowne opisy emocji). Stawia to przed nauczycielem nowe wyzwania, wymaga nowego podejścia do stojących przed nim zadań. Już od dawna autorzy książek i podręczników korzystają z odsyłaczy, wyjaśniających, uzupełniających tok wypowiedzi. Obecnie to samo można osiągnąć w internecie korzystając z tzw. linków i hiperłączy, odsyłających nas na strony, gdzie interesujące nas zagadnienie zostało przedstawione głębiej, bardziej wnikliwie lub po prostu inaczej. Jest to bardzo wygodny sposób prezentacji, gdyż możemy żeglować po wirtualnej przestrzeni w sposób bardzo dowolny. Jednak wymaga to bardzo starannego przygotowania również od nauczycieli. Rozmiary zasobów globalnej sieci wymagają od osób korzystających przynajmniej 2 umiejętności, które powinniśmy kształtować na zajęciach języka obcego: jasnego precyzowania własnych myśli i umiejętności selekcji i oceny zdobytych materiałów. Od tego jak precyzyjnie sformułujemy swoje zapytanie w dowolnej wyszukiwarce internetowej zależy ilość i jakość materiałów, które otrzymamy. Zwykle wyniki takiego wyszukiwania to setki, jeśli nie tysiące stron, często tylko bardzo luźno lub wcale nie związanych z interesującym nas zagadnieniem, wśród których należy wybrać te najbardziej przydatne i jednocześnie najbardziej wartościowe. Należy pamiętać, że internet oprócz niewątpliwych zalet ma również wady, a jedną z nich jest to, że zamienia się on w wirtualny śmietnik, w którym trzeba umieć odnaleźć rzeczy wartościowe i przydatne z naszego punktu widzenia. Tak więc wymaga to od nas nowych nawyków, nowego sposobu uczenia i uczenia się.

Internet gwarantuje nam szeroki, właściwie nie ograniczony dostęp do niezmiernych zasobów sieciowych, niezależnie od miejsca w którym przebywamy. Mamy możliwość prowadzenia kształcenia na odległość, daje też możliwość łatwiejszego kontaktowania się

między studentami a wykładowcą, zmniejsza konieczność osobistego kontaktu, co jest szczególnie ważne w wypadku studentów zaocznych, ułatwia rozwiązywanie niektórych problemów. Jednak chyba nie to stanowi jego największą wartość z punktu widzenia nauczyciela – lektora języka obcego.

Internet umożliwia również swobodną wymianę myśli między ludźmi z różnych regionów świata (przy pomocy poczty internetowej, czatów, popularnych komunikatorów, IRC, gg), obecnie również głosową (skype). Może to w znacznym stopniu pogłębiać wiedzę studentów, ich umiejętność posługiwania się językiem, a przede wszystkim – motywację do nauki. Bardzo często ogromnym problemem jest właśnie brak motywacji. O ile w przypadku innych języków, zwłaszcza angielskiego, ten problem nie jest obecny, o tyle na zajęciach języka rosyjskiego możemy spotkać się z poglądem, że jest to język mało przydatny we współczesnym świecie, że nie warto się go uczyć. Pokazanie studentom możliwości jakie w tym zakresie daje internet z całą pewnością pomoże przełamać ten stereotyp. Nasi studenci mogą i chętnie kontaktują się ze swoimi rówieśnikami właściwie na całym świecie, więc dlaczego nie wykorzystać tego na zajęciach z języka rosyjskiego? Przeszukując bazę danych jednego tylko z popularnych komunikatorów (skype) znalazłam ponad 700 osób (dostępnych w danym momencie), które zadeklarowały, że posługują się językiem rosyjskim. Innym sposobem motywacji studentów do nauki języka rosyjskiego i wykorzystania swoich umiejętności w praktyce jest pokazanie im możliwości i rozmiarów runetu, czyli rosyjskojęzycznych zasobów sieci. Bardzo często głównym powodem, dla którego młodzi ludzie korzystają z internetu jest możliwość łatwego i bezpłatnego ściągnięcia plików muzycznych czy też filmów. Często ich ogromne zdziwienie i zaskoczenie wywołuje fakt, że materiały dotyczące ich ulubionego filmu, wykonawcy można znaleźć właśnie na stronach rosyjskich. Kiedy już uda nam się zainteresować ich takimi stronami, być może wykorzystają możliwość rozmowy z innymi ludźmi zainteresowanymi podobną tematyką, np. poprzez fora dyskusyjne czy czaty istniejące właściwie na każdym portalu internetowym.

Warto bowiem doprowadzić do sytuacji, w której uczący się nie tylko będą pojmowali język, jako narzędzie komunikacji międzykulturowej, ale również wezmą aktywny udział w tym dialogu. Będą wtedy mieli możliwość praktycznie poznać szczegóły i różne aspekty użycia języka w obcym dla nich środowisku. Każdy z nauczycieli ma własny sposób wyrażania myśli, budowania wypowiedzi, określony zasób słownikowy, do którego uczniowie po pewnym czasie przyzwyczajają się, nabierają podobnych nawyków językowych, umieją przewidzieć, jakie padnie pytanie, jak należy zbudować odpowiedź, żeby zadowolić wykładowcę. Zetknięcie z innymi nosicielami języka powoduje, że ich zasoby językowe zwiększają się, poznają oni inne środki wyrazu, inne sposoby ekspresji, a co chyba najważniejsze, stykają się również z językiem ogólnie używanym w Rosji, z wyrażeniami potocznymi, leksyką specjalistyczną, profesjonalną, językiem młodzieżowym. Mają oni do czynienia już nie z zadaniami teoretycznymi, przewidywalnymi, ale z praktyką językową, z żywymi ludźmi. Uczą się reagować w prawdziwych sytuacjach, nabierają pewności, pewnej autentyczności językowej, łatwiej im wyrażać swoje myśli.

Internet daje unikalną możliwość korzystania z autentycznych tekstów, słuchania, czytania, kontaktu z innymi ludźmi, to znaczy stwarza autentyczną sytuację językową, dysponuje ogromnymi zasobami i możliwościami, które warto wykorzystywać w jak najszerszym zakresie.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Авдеева С. М.: Дистанционное повышение квалификации работников образования использованию интернет-технологий в педагогическом процессе, www.ito.edu.ru/2002/P/P-0-1243.html.
- [2] www.ifets.ieee.org/russian/depository/dis_08.html (dyskusja).
- [3] Гаевская Е. Г.: Образовательные возможности интернет, www.freedom.samal.kz/edu.html.
- [4] Никитенко С. Г.: Интернет – учителю русского языка, www.rus.1september.ru/article.php?ID=200303204.